

HAVURAH BILTEN

2. BROJ / PROLJEĆE 2025.

BIBLIJSKO PROMIŠLJANJE: IZAIJA 56 – SAVEZ PRIDRUŽENIH

Poglavlje proroka Izaije (Iz 56) izniman je biblijski tekst na više razina. Po nekim kriterijima ne samo da je vrlo osebujan, već se, u kontekstu biblijskih spisa, čini i bez presedana. S jedne strane, suočavamo se s krajnje koruptivnim stanjem Božjeg naroda: „Svi su mu stražari slijepi, i ništa ne shvaćaju. Svi su oni psi nijemi, ne mogu lajati. Sanjaju i drijemlju, najmilije im spavati.” (Iz 56,10).

Zatim, gotovo iznenada, tekst radikalno mijenja perspektivu te neočekivano otvara izuzetno složen odnos između biblijskih Hebreja, židovstva, i takozvanih krivovjernih i pogana – i to u do tada nezamislivim razmjerima (Iz 56,3–8). Prorok iznenada uključuje strance, tuđince, pa čak i uškopljenike kao moguće sudionike „Doma molitve” (Iz 56,7).

Vrijedi barem djelomično otvoriti temu Izaije 56. Susrećemo se s neuobičajeno otvorenim i neposrednim pristupom biblijskog židovstva prema poganskim narodima, strancima i tuđincima. Izaija 56 obuhvaća dvije tematske cjeline, odvojene, ali ipak posredno povezane:

- a. (Iz 56,1–2; 56,9–12) – Božji narod i stanje tog Bogom izabranog naroda.
- b. (Iz 56,3–8) – Protuteža izabranome narodu: tuđinci, stranci i uškopljenici.

Odjeljak Iz 56,3–8 odskače i dolazi kao svojevrsni udar na tradicionalna poimanja. Točnije, predstavlja mogućnost uključivanja pogana, stranaca, tuđinaca, pa čak i osakaćenih (uškopljenika) u zajednicu Božjih odabranika. S obzirom na tadašnji mentalitet hebrejskog naroda, takva zamisao činila se gotovo nezamislivom.

Iz 56,3–8, kao zasebna cjelina unutar poglavlja, iznosi na svjetlo dana zapanjujuće i fascinantne elemente i teme. Prihvatanje stranca, tuđinca, pa čak i

ŠTO JE HAVURAH?

Inicijativa *Havurah* (heb. ‘družba’), koja djeluje u suradnji s Biblijskim institutom u Zagrebu, okuplja evanđeoske kršćane u Hrvatskoj s ciljem promišljanja i razgovora o važnosti i ulozi biblijskog Izraela u povijesti spasenja, obrazovanja vjernika o židovskim korijenima kršćanstva te širenja Radosne vijesti o židovskom Mesiji. Naša je „družina” vođena uvjerenjem da je Bog odabrao Izrael da donese Božju spoznaju i

blagoslove svim narodima (Ivan 4,22; Rimljanima 11,17–24). Također vjerujemo da Isus nije došao započeti novu religiju, već je došao ispuniti Božja obećanja dana židovskim patrijarsima i prorocima (Rimljanima 15,8) i priključiti i pogane i Židove u zajednicu vjere okupljene oko Njega (Rimljanima 11; Efežanima 2,11–22). Zbog svega toga smatramo da je za duhovno zdravlje Crkve od ključne važnosti da ona prepozna svoje korijene u povezanosti s izraelskim narodom (Rimljanima 9,4).

uškopljenika u Jahvinu zajednicu nadilazi sve tadašnje društvene i vjerske okvire.

- UŠKOPLJENIK I SUHO DRVO. Unatoč općoj odbojnosti prema ideji da bi i uškopljenik (*saris*, סרִיס) mogao postati dijelom Božje zajednice, biblijski pisac koristi snažnu metaforu: „suho drvo”. To simbolizira neplodnost i nemogućnost ostvarenja potomstva, no tekst veli: „Neka ne govori uškopljenik: ‘Ah, ja sam samo suho drvo!’” (Iz 56,3). Izraz „suho drvo” pojavljuje se još samo u Ezekielu 17 i 21, a u ovom značenju zapravo jedino u Ez 17,24.
- TUĐIN I STRANAC. „Neka ne govori tuđin koji pristane uz Gospodina: ‘Gospodin će me isključiti iz svojega naroda.’” Pojmove poput ‘tuđinac’ (נכר), ‘stranac’ (גר) i ‘nastanjeni došljak’ (גר) valjalo bi dodatno pojasniti.

Tematika ovog izuzetnog poglavlja, Izaije 56, zahtijeva daljnju i dublju analizu; stoga je ovaj tekst samo svojevrsno „otvaranje” vrlo izazovne i slojevite teme.

DR. SC. DANIJELO BERKOVIĆ

GOSTOVANJE AVIJA SNYDERA U HRVATSKOJ

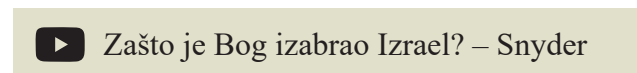
I ove smo godine u Hrvatskoj imali čast ugostiti Avija Snydera, europskog ambasadora službe *Jews for Jesus*. Avi je u petak 9. svibnja na Biblijskom institutu u Zagrebu te u subotu 10. svibnja u Evanđeoskoj pentekostnoj crkvi „Radosna vijest” u Splitu održao predavanje na temu: „ZAŠTO JE BOG IZABRAO IZRAEL I KOJA JE NJEGOVA ULOGA U POVIJESTI SPASENJA?”

Avi je započeo razbijanjem zabluda o značenju Božjeg izabranja te kroz biblijsku povijest – od Abrahama nadalje – pokazao kako je Bog izabrao Izrael ne zbog

njihove posebnosti, nego zato što je ljubio sve narode i želio da ga svi upoznaju.

Naglasio je da je poziv Izraela da bude Božji svjedok univerzalan i trajno utkan u identitet tog naroda. Podsjetio nas je da su prvi misionari bili Židovi te da je i apostol Pavao u svakom gradu prvo propovijedao Židovima, među kojima je tražio glasnike za poganske narode. Taj poziv, kako kaže Rimljanima 11,29, „neopoziv je”. Zaključak? Ako želimo da naši narodi upoznaju Krista, naviještanje evanđelja Židovima ima ključnu važnost. Avi je također istaknuo kako Židovi koji vjeruju u Isusa kao Mesiju, upravo zbog dubine i težine vlastite povijesti, nose posebnu odgovornost – ali i privilegiju – donijeti poruku nade i života na mjesta obilježena patnjom.

Snimka predavanja dostupna je na YouTube kanalu Biblijskog instituta:

PRIKAZ KNJIGE „OBNOVA ŽIDOVSKJE NARAVI EVANĐELJA“

U veljači 2025. godine, u izdanju Biblijskog instituta iz Zagreba, na našem je tržištu objavljena knjiga Davida H. Sterna *Obnova židovske naravi evanđelja*. Ova je knjiga zapravo sažetak opsežnijeg djela *Messianic Jewish Manifesto*, u kojem Stern detaljnije razmatra mesijansko židovstvo. U uvodu knjige autor ističe kako je djelo prvenstveno napisano nežidovskim kršćanima i židovskim vjernicima u Ješuu koji se nisu mnogo bavili mišlju o tome koliko je njihova vjera zapravo židovska. Knjiga ne zagovara legalizam (život po Zakonu mimo vjere), ne tvrdi da bi se nežidovski vjernici u Isusa trebali „požidoviti“, niti ne naučava da su Židovi automatski spašeni samo zato što su Židovi.

Prvo poglavlje bavi se problemom kontekstualizacije evanđelja – kako navijestiti evanđelje, a da se uz njegovu poruku ne nameće i određena kultura. Ističući primjer apostola Pavla koji je poganima navješćivao evanđelje, ali ih nije prisiljavao da usvoje židovsku kulturu, Stern ukazuje na dva problema. S jedne strane naglašava da, ako su korijeni kršćanstva židovski i ako je samo evanđelje u svojoj biti židovsko, tada poruka evanđelja Židovima ne treba biti dodatno kontekstualizirana. S druge strane, upozorava na činjenicu da je tijekom crkvene povijesti židovska narav evanđelja postupno nestala iz same poruke, što smatra problematičnim – s obzirom na to da je Crkva pozvana navješćivati „cjelovitu poruku evanđelja“.

Drugo poglavlje stoga se bavi temom obnove židovske naravi evanđelja. U njemu Stern donosi i sažeti prikaz odnosa između Crkve i Izraela kroz teologiju i povijest, a u tom kontekstu uvodi zanimljiv pojam – „teologiju masline“. Ističe da je evanđelje istodobno i individualno i korporativno, govori o poistovjećivanju Isusa s izraelskim narodom te o Božjoj vjernosti u ispunjenju obećanja danih Izraelu. Poglavlje zaključuje

razmatranjem odnosa između Zakona i evanđelja. Stern u ovom poglavlju također otvara pitanje teologije zamjene, koju povezuje i s dispencionalističkom teologijom i s teologijom saveza.

Treće poglavlje bavi se pretpostavkama koje su nužne za obnovu židovske naravi evanđelja. Stern ovdje ističe tri ključne tvrdnje: (1) Kršćanstvo je židovsko; (2) Antisemitizam je nespojiv s kršćanstvom; (3) Odbijanje ili zanemarivanje evangelizacije Židova oblik je antisemitizma. Kada kaže da je kršćanstvo židovsko, Stern pod tim podrazumijeva da je kontekst vjere u Isusa kao Mesiju židovski te da Židovi, u načelu, najbolje mogu prihvatiti poruku evanđelja. Govoreći o antisemitizmu, autor naglašava da su kroz povijest i pojedinci i Crkva kao institucija širili antisemitske doktrine i činili antisemitska djela u ime Krista. Ipak, glavnina njegovog razmatranja o antisemitizmu u ovom poglavlju usmjerena je na pitanje potrebe za evangelizacijom Židova.

Četvrto poglavlje naglašava da je obnova židovske naravi evanđelja nužna kako bi i Crkva i židovski narod mogli biti blagoslovljeni. U Dodatku – koji je, po mom mišljenju, možda i najvažniji dio knjige – Stern, oslanjajući se na Poslanicu Efežanima, argumentira da su po Kristu nežidovski sljedbenici Isusa „uključeni u nacionalni život Izraela – odnosno u nacionalni život židovskog naroda“. Drugim riječima, Stern tvrdi da, ako smo povezani s Kristom, tada smo povezani i s narodom kojemu je on Kralj, Mesija, odnosno Krist.

Knjiga *Obnova židovske naravi evanđelja* opsegom je mala, ali zahtjeva polagano čitanje – i zaslužuje da se pročita više puta. Budući da se bavi osjetljivom temom koja kod ljudi izaziva različite reakcije, nema sumnje da će je neki odbaciti, dok će je drugi smatrati izvanrednom.

NARUDŽBA KNJIGE

MIŠPAHA I MINYAN

MIŠPAHA

Havurah od samog početka svojega djelovanja ima dvije glavne zadaće, a jedna od njih jest donijeti Radosnu vijest Židovima u našoj zemlji. Krajem 2024. godine pojavila se potreba za osnivanjem grupe za podršku Židovima koji vjeruju u Isusa. Nekoliko evanđeoskih vjernika židovskog podrijetla započelo je s mjesečnim video sastancima putem aplikacije WhatsApp. Grupa je nazvana *Mišpaha*, što na hebrejskom znači 'obitelj'.

Teme sastanaka uključuju vjeru, židovske običaje, tradiciju, blagdane, kulturu i obiteljske teme – sve to uz molitvu i čitanje biblijskih tekstova. Naš je cilj stvoriti prostor s prikladnim ozračjem u kojem Židovi koji su tek povjerovali u Isusa mogu pronaći mjesto za izgradnju u vjeri, a potom se uključiti u život evanđeoskih lokalnih crkava.

Ako poznajete Židove – bilo vjernike, bilo svjetovnjake – potaknite ih da se priključe *Mišpahi*. Za više informacija i kontakt, obratite se uredništvu biltena *Havurah*.

MOLITVENI MINYAN

Mi smo kršćani iz različitih dijelova Hrvatske koji zajedno mole za spasenje Izraela i hrvatskih Židova. Molitva se obično održava trećeg ili četvrtog ponedjeljka u mjesecu, s početkom u 19 sati. Dio sudionika okuplja se na adresi Severinska 16 u Zagrebu, dok većina sudjeluje u molitvi putem Zooma.

MOLITVA ZA MIR U JERUZALEMU

U Psalmu 122 stoji: „Molite za mir Jeruzalema”. Kada to činimo, ne mislimo samo na prekid trenutnog rata u Gazi, oslobađanje talaca i uklanjanje prijetnje hutij-skih projektila ili nuklearne prijetnje iz Irana – iako su sve to doista goruća pitanja za Izrael. Svjesni smo da će trajni mir na Bliskom istoku doći jedino po Isusu, Knezu mira (Izaija 9,5).

Isus je prije svoje smrti i uskrsnuća rekao Židovima u Jeruzalemu da ga više neće vidjeti dok ga ne dočekaju riječima: „Blagoslovljen onaj koji dolazi u

ime Gospodnje” (Matej 23,39). No Bog već sada želi da i Židovi i njihovi susjedi pronađu mir s njim – po njegovu Sinu Isusu, koji je rođen kao Židov, ali je umro kao žrtva za sve narode. Kada bivši neprijatelji prime oprostjenje grijeha, mogu oprostiti jedni drugima. Kakvo li je to snažno svjedočanstvo o Isusu kada se mesijanski Židov i arapski kršćanin ljube u Kristu i zajedno navješćuju evanđelje! Molimo se za jedinstvo i pomirenje među svima koji vjeruju u Isusa na tom području. Neka dovedu još mnogo ljudi iz tame u Njegovo svjetlo!

MOLITVA ZA HRVATSKE ŽIDOVE

Na molitvenim sastancima uvijek molimo i za spasenje hrvatskih Židova. Jer ako mi, koji živimo u ovoj zemlji, nećemo moliti za njih – tko će? Da, malo-brojni su, ali ne toliko koliko se misli. Statistike često ne odražavaju stvarno stanje, jer mnogi, iz straha od antisemitizma, ne otkrivaju svoje židovsko podrijetlo. Jedan rabin proveo je opsežno istraživanje u Hrvatskoj i pronašao oko tri tisuće osoba sa židovskom obiteljskom poviješću.

Da, hrvatskih Židova jest malo – ali oni su Isusovi sunarodnjaci. Molimo se zato poput Pavla: „Braćo! Želja je srca moga i molitva Bogu za njih: da se spase.” (Rimljanima 10,1). Pridružite nam se stoga u molitvenom *Minyanu* – radi židovskog naroda i radi Hrvatske.

Za više informacija kontaktirajte **Paulu Junttilu** putem e-pošte na: paula.junttila@fida.info

